

Міністерство освіти і науки України  
Бердянський державний педагогічний університет  
Факультет психолого-педагогічної освіти та мистецтв  
Кафедра теорії і методики навчання мистецьких дисциплін

Затверджую

Голова приймальної комісії, ректор

І. Т. Богданов

Протокол № 4

«27» березня 2019 р.

## ПРОГРАМА

фахового вступного випробування  
з дисципліни  
«Хореографія»

Освітній ступінь: бакалавр з нормативним терміном навчання (прийом на другий (третій) курс) на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста

Спеціальність: 024 Хореографія  
014 Середня освіта (Хореографія)

## 1. Пояснювальна записка

**Мета фахового вступного випробування на здобуття освітнього ступеня бакалавра:** з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок вступників, яких вони набули під час навчання на освітньо-кваліфікаційному рівні молодшого спеціаліста з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників на навчання за освітнім ступенем бакалавра спеціальностей 024 Хореографія та 014 Середня освіта (Хореографія), в межах вакантних місць ліцензованого обсягу.

### **Форма вступного екзамену - тестування.**

Тест – це завдання стандартної форми, виконання якого дає можливість виявити рівень сформованості знань, умінь, навичок.

Загальна кількість завдань тесту – 90.

Час виконання тесту – 180 хвилин.

Екзаменаційний тест складається із завдань двох форм:

1. Завдання з вибором однієї правильної відповіді (№ 1–85). Завдання складається з основи та чотирьох варіантів відповіді, з яких лише один правильний.

2. Завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю (№ 86–90).

### **Приклади тестових завдань**

**1. Визначте, який з цих рухів виконуються в танцях Центральної України?**

- А. Гайдук-круч
- Б. Присядка з просуванням у сторону
- В. Дубовий лист
- Г. Свердло

**86. Виконання хореографічного етюд.**

**Перелік дисциплін, що виносяться на фахове вступне випробування «Хореографія»:**

- «Теорія і методика класичного танцю»
- «Теорія і методика народно-сценічного танцю»
- «Теорія і методика українського народного танцю»
- «Композиція та постановка танцю»
- «Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом»
- «Теорія і методика сучасного спортивного бального танцю»
- «Теорія і методика сучасного танцю»
- «Теорія і методика історико-побутового танцю».

**Практичне завдання** передбачає виявлення рівня хореографічної підготовки вступників, їх виконавчої майстерності, творчих та артистичних здібностей, балетмейстерських навичок.

Вступник має виконати перед комісією підготовлений до вступного екзамену хореографічний етюд або фрагмент танцювальної композиції за будь-яким напрямком (класичний, народно-сценічний, сучасний, бальний). Тривалість показу не повинна перевищувати 2 хвилин. Перевага надається тим етюдним формам, які мають чітку драматургічну основу, цікаву задумку, образність, вірно підібраний лексичний матеріал, виразний музичний супровід, якій відповідає темі та ідеї постановки. Виконавець повинен мати музичний супровід (фонограму, ноти), костюм або його елементи.

### **Вимоги до відповіді вступника**

Під час тестування вступник повинен показати:

а) чітке знання теоретичних та методичних основ дисциплін хореографічного циклу, передбачених програмою;

б) наявність хореографічних вмінь і навичок, передбачених державними стандартами, вміння застосовувати хореографічні терміни;

в) технічно, музично та артистично виконувати підготовлений до екзамену хореографічний етюд (фрагмент танцювальної композиції) за будь-яким напрямком (класичний, народно-сценічний, сучасний, бальний); застосовувати закони драматургії під час створення хореографічного етюду;

г) вміння індивідуально підходити до виконання творчих завдань в межах програми випробування.

## **2. Зміст програми**

### ***Розділ 2.1. «Теорія та методика класичного танцю»***

*Тема. Формування та розвиток системи класичного танцю*

Класичний танець – першооснова хореографічного мистецтва. Театральний танець, перші спроби його осмислення в Італії, розвиток у Франції. Створення термінології. Подальше формування системи класичного танцю. Збагачення виразних засобів класичного танцю новими формами народної, сучасної хореографії.

*Тема. Основні вимоги класичного танцю*

Розгорнутість, її естетичні функції. Значення розгнутості при оволодінні школою класичного танцю. Гнучкість, її розвиток. Танцювальний крок, його розвиток. Апломб, роль тулубу, рук, ніг, голови у вихованні апломбу. Стрибок, балон та елевація. Музичність, єдність музики та хореографії.

*Тема. Термінологія класичного танцю*

Виникнення та формування термінології. Основні елементи, терміни, поняття класичного танцю. поняття: en face, epaulement, crouse, efface, endehors, endedans. Елементи: battement, ronds, portdebras. Пози: crouse, effacee, attitude та ін. Положення рук: arroundi, allonje. Зв'язуючі рухи: tempslie, pasdebouree та ін.

*Тема. Принципи побудови комбінувань*

Визначення мети і завдань вправи. Поступовість викладання матеріалу, відповідність програмним вимогам. Логічність поєднання окремих елементів у

одній комбінації. Підбір музичного оформлення, його відповідність завдання та характеру вправи. Технічне опанування комбінації.

*Тема. Розвиток координації рухів на уроках класичного танцю*

Координація як неодмінна умова оволодіння школою класичного танцю. Поступовість в освоєнні координації, необхідність її свідомого опрацювання.

*Тема. Розвиток музичності у процесі оволодіння основами класичного танцю*

Єдність руху і музики в її елементарній формі на початковому етапі навчання. Організація рухів в умовах певного темпу і ритму, поступове ускладнення музичного оформлення відповідно до розвитку рухів і вправ. Різноманітність форм взаємозв'язку музики і танцю.

*Тема. Методика та принципи побудови екзерсису біля станка*

Визначення мети і завдань екзерсису, обсягу програми, врахування раціональності м'язового навантаження. Визначення нового матеріалу та його поєднання з раніше засвоєними рухами. Логічність побудови комбінацій, змістовна насиченість в загальному контексті екзерсису.

*Тема. Музичне оформлення уроку класичного танцю*

Роль музики, її образного та емоційного змісту для виховання музичності і виразності виконання. Ясність, зрозумілість, завершеність мелодій, чіткість метроритмічних формул, змістовність – необхідні вимоги до музичного оформлення. Методи музичного оформлення уроку.

*Тема. Методика та принципи побудови екзерсису на середині залу*

Визначення мети, завдань екзерсису, обсягу програми. Значення зв'язуючих вправ, танцювальних елементів у комбінаційних сполученнях на середині залу. Велике адажіо як сполучення рухів, спрямованих на розвиток музичності, акторської майстерності, технічності виконання класичного танцю.

*Тема. Методика вивчення та виконання рухів класичного танцю*

Методика постанови тулубу, ніг, рук, голови. Позиції ніг, правила та послідовність вивчення. Формування вірного положення китиць, позиції рук. Вивчення рухів класичного екзерсису обличчям до станка, пізніше – тримаючись однією рукою у напрямках вбік, уперед, назад. Опанування методики виконання вправ екзерсису на середині залу. Основи виконання вправ *allegro*.

Опанування техніки виконання рухів класичного танцю, виконання комбінувань, розгляд принципів їх ускладнення, згідно з програмою навчання. Подальше оволодіння основами класичного танцю, навичками координації рухів. Робота над технікою, музичністю виконання вправ, здобуттям апломбу, елевації.

Завершення роботи над постановою рук, ніг, голови, тулубу, оволодіння рухами і вправами класичного танцю, навичками виконання екзерсису біля станка на пів пальцях. Ускладнення координації на середині залу (поєднання рухів, положень, поз, *portdebras*, підготовча робота над обертанням).

Вивчення та оволодіння технічно-складними елементами і обертаннями, «заносками» та ін. Розвиток координації рухів, поворотів голови у стрибках,

музичності виконання. Удосконалення техніки виконання рухів і вправ на середині залу. Взаємовплив та взаємозалежність частин уроку.

## ***Розділ 2.2. «Теорія і методика українського народного танцю»***

*Тема. Джерела та шляхи розвитку українського народного хореографічного мистецтва*

Танець в житті українського народу. Вплив географічних, історичних і соціальних умов життя людей на розвиток українського народного танцю. Зв'язок українського танцю з піснею, звичаями, обрядами, побутом народу.

Джерела українського народного танцю: старовинні музично-танцювальні пантоміми, ритуальні дійства, які згодом стали частиною вистав на святах, ярмарках; танцювальний та пісенний фольклор; класичний танець.

Виникнення та напрямки розвитку українського народно-сценічного танцю: особливості побуту, трудова діяльність народу (сільськогосподарська праця, ремесло). Природно кліматичні умови, явища природи. Відображення військової доблесті (козаки, опришки). Життєвий уклад народу, його нрави, мораль, етика, почуття людей. Збереження та передача народних традицій від виконавця до виконавця, від покоління до покоління, з однієї місцевості в іншу. Розвиток самодіяльного народного хореографічного мистецтва, створення професійних ансамблів народного танцю, література та інші види мистецтва.

*Тема. Стильові особливості українських народних танців та їх районування*

Основні регіони України. Залежність стильових особливостей українського народного танцю від географічного положення, характеру праці, побутових умов. Вплив соціально-економічних і культурних взаємозв'язків населення суміжних районів та сусідніх народів на українське хореографічне мистецтво. Українська танцювальна музика. Костюм і реквізит в українському танці.

*Тема. Класифікація та характеристика українських народних танців*

Жанри та тематичний поділ українських народних танців.

Хороводи – один з найдавніших видів народного танцювального мистецтва. Характерника основних видів хороводу.

Побутові танці, як основа української народної хореографії. Три групи побутових танців.

Сюжетні танці. Зображення конкретних явищ навколишнього світу та природи. Тематичні групи сюжетних танців. Масові та сольні танці.

*Тема. Класифікація рухів українського танцю та їх назви*

Історичні відомості з різних джерел спеціальної літератури, художніх творів про елементи українського танцю. Еволюційний розвиток лексики. Назви рухів, класифікація рухів. Характерника основних рухів. Походження та пояснення їх назв, пов'язаних із побутом українського народу. Послідовність вивчення та методика розучування основних елементів українського танцю.

*Тема. Дослідники української народно-сценічної хореографії та їх роль у розвитку українського народного танцю*

Роль видатних педагогів-хореографів минулого й сьогодення у становленні та розвитку вітчизняної школи хореографічного мистецтва.

Значення науково-дослідних праць з української хореографії для розробки теорії і практики викладання спеціальних дисциплін. Роботи В.Авраменка, В.Верховинця, Р.Гарасимчука, К.Василенка, А.Гуменюка, С.Зубатова, Г.Боримської, Є.Зайцева, І.Антипової з історії та теорії, методики і постановки українських танців.

Видатні майстри української народної хореографії, балетмейстери, керівники ансамблів народного танцю, постановники зразків української народної хореографії: Д.Ластівка, Я.Чуперчук, П.Вірський, М.Вантух, К.Балог, А.Кривохижа, Г.Клоков, Р.Малиновський та інші.

Значення фіксування та популяризації кращих зразків народно-сценічної хореографії. Український народний танець у художній літературі, піснях та в інших видах мистецтва.

*Тема. Термінологія українського народно-сценічного танцю*

*Назви вправ біля станка:* напівприсідання та глибокі присідання (demiplie, grandplie); вправи для розвитку рухливості стопи (battementtendus); каблучні вправи (battementtendus № 3,5,6,7); колообертальний рух (носком, п'ятою) робочою ногою по підлозі (rondejambetrondderpedparterre); маленькі кидки (battementtendusjete); низькі та високі (м'які) розвороти ноги (battementfondu); підготовка до «віршовочки»; «віршовочка», повороти стопи («змійка» –pastortilla); «Вісімка»; м'яке та різке відкривання ноги на 90° (battementdeveloppe); вправи на вистукування, дрібні вистукування; великі кидкові рухи (grandbattementsjetes); піднімання на півпальці (releve), розтяжки, перегинання корпусу (portdebras) та підготовчі рухи до складних технічних вправ.

*Назви основних рухів українського народного танцю:* танцювальні кроки, біги; тинки, припадання, упадання, «віршовочка», притупи, підбивки, дрібушки, плескачі, присядки, голубці тощо.

Різні технічно ускладнені рухи – трюки: кабриолі, повзунець, плинок, підсічка, шупак, яструб, розніжка, кільце, закладки, бедуїнське колесо, оберти (піруети – pirouette, тури – tours) тощо.

*Тема. Послідовність вправ біля станка*

Основні принципи послідовності вправ біля станка: від простих рухів до складних; контрастне чергування рухів – повільних і швидких, дрібних, гострих і широких, рухів на присідання з рухами на витягнутих ногах. Мінімальне використання вправ і рухів, які повторюють екзерсис класичного танцю. Загальна характеристика тренувальних вправ біля станка.

Музичне виховання виконавця, акцент на національній манері виконання рухів, їх виразності, координації, зміцнення фізичної витривалості.

Побудова вправ і комбінацій біля станка відповідно до хореографічного матеріалу, який вивчається на середині залу, з метою засвоєння технічно складних рухів і вироблення більш впевненої манери їх виконання на середині зали.

*Тема. Тренувальні вправи біля станка та на середині зали на основі елементів українського народно-сценічного танцю*

Тренувальні вправи. Розвиток м'язового апарату виконавця на основі системи вправ, що склалися в народно-сценічній хореографії, а також оволодіння характерною манерою виконання українського танцю того чи іншого регіону. Ця робота є підготовкою до вивчення танцювальних рухів та комбінацій на середині зали.

*Тема. Загальні риси та відмінності класичного та українського народно-сценічного танців.*

Позиції ніг, рук, постановка корпусу, виховання необхідних виразних засобів (м'якість, гнучкість, артистичність, музичність, танцювальний крок, стрибок тощо) являються загальними задачами класичного українського народно-сценічного танцю.

Характерні різниці народного і класичного танців.

*Тема. Характерні особливості танцювальної культури Центральних областей України*

Загальна характеристика локального району. Його провідні місця у відображенні національних рис українського танцювального мистецтва, де мають місце всі танцювальні жанри.

Провідні самодіяльні та професійні колективи народного танцю цього регіону – носії народної культури. Відомі майстри українського танцю Центральної України: П.Вірський, А.Кривохижа, А.Гомон, М.Мотков, Л.Калінін, М.Вантух, Г.Клоков.

Позиції і положення рук: сім позицій, підготовче і два основних положення. Положення рук у парах. Позиції ніг: п'ять відкритих, п'ять прямих, п'ять вільних, дві закриті. Підготовка до початку рухів (препарасьон – preparation). Основні та найбільш поширені положення рук у сольних, парних і масових українських народних танцях. Види українського танцювального уклону: ритуальний уклін «хліб-сіль»; уклін жіночий з рукою на грудях (на намисто); уклін чоловічий з рукою до серця та інші.

Основні танцювальні рухи (жіночі, чоловічі, спільні). Танцювальні кроки. Танцювальні біги. Тинки. Доріжки. Вихилясники-колупалочки. Вірьовочки. Притупи. Присядки. Оберти (на місці та в просування, по діагоналі, комбіновані крутки). Присядки. Підбивки. Повзунець з упором на одну ногу. Тинки великі. Голубці. Кабриолі. Оберти. Присядки. Повзунці. «Млинок». «Підсічка».

Ускладнені танцювальні рухи (трюки): комбіновані крутки (жіночі); чоловічі оберти (тури); присядка-розтяжка вбік («пістолет»); «розніжка». «Кільце». «Щупак». «Яструб». «Жабка». «Бочівка». Перекидний у парі.

*Тема. Хореографічне мистецтво Поділля*

Загальні риси та особливості танців Поділля. Своєрідність лексики та композиційної побудови танців Хмельниччини, Вінниччини, Тернопільщини. Особливості музичного супроводу танців. Творчі колективи та відомі майстри народної хореографії Поділля (В.Данічкін, В.Глушенков).

Основні положення рук, ніг, голови, корпусу. Найбільш поширені положення в подільських танцях. Поєднання рук у парі та в масових танцях. Характер і манера виконання танцювальних рухів

Основні рухи танців «Варварка», «Дев'ятка», «Клин», «Віз», «Подольночка», «Кривуляк», «Подільська кадрили», «Подільська полька», «Подільський жіночий», «Оляндра», «Держанівська кадрили» та інші (за вибором викладача).

*Тема. Хореографічне мистецтво Полісся та Волині*

Спільні та відмінні риси танців Полісся та Волині. Взаємозв'язок (взаємовплив) з хореографічною культурою інших регіонів і сусідніх народів. Специфіка музичного супроводу танців. Художні колективи та відомі майстри народної хореографії Волинського Полісся (Р.Малиноський, І.Богданець, Ф.Земельська, В.Марушак, А.Крикочук та інші).

Основні положення рук, ніг, голови, корпусу. Найбільш поширені положення в танцях: чоловічі, жіночі. Поєднання рук у парі, масі. Характерна манера виконання танцювальних рухів. Основні рухи танців. «Поліська полька», «Крутях», «Скакуха», «Буянський скакунець», «Ойра», «Веретенце», «Поліська лопотуха», «Шалантух», «Волинська полька», «Волинська кадрили» та інші (за вибором викладача).

*Тема. Хореографічне мистецтво Гуцульщини*

Взаємовплив основних етнічних груп Західного регіону на стильові особливості хореографічної культури Гуцульщини. Характеристика музичного супроводу танців. Відомі майстри народного танцю, які збагатили хореографічне мистецтво цього краю: В.Авраменко, Я.Чуперчук, В.Петрик.

Характерні положення рук, голови та корпусу в сольному, парному та масовому танцях (чоловічі, жіночі). Танцювальні кроки та біги: простий гуцульський біг, дрібне пересування вперед на витягнутих нога. Рухи на місті: тропітка проста й подвійна, тропітка синкопована, тропітка бокова, тропітка низька, висока, пересування, гайдуки й «сверла». Оберти: одиночні, в парі. Основні рухи танців: «Аркан», «Решето», «Півторак», «Гуцулка», «Голубка», «Гордіянка», «Чепуренька», «Кокетка» та інші.

*Тема. Хореографічне мистецтво Закарпаття*

Особливості танців Закарпаття. Розподіл закарпатської хореографії на етнічні групи, що проживають у Верховинському та Долинянському районах. Специфіка музичного супроводу танців.

Відомі майстри народного танцю Закарпаття: К.Балог, М.Ромадов, Г.Попович, О.Сусліков. Їх вклад у збагачення хореографічного мистецтва цього краю. Провідні аматорські та професійні колектив Закарпатського краю.

Характерні положення рук, голови та корпусу в сольному, парному та масовому танцях (чоловічі та жіночі). Танцювальні кроки, біги та рухи: трясунка, баляни, переступання на місці, вистукування та оплески в долоні. Закарпатський ключ, погаренка.

Основні кроки та рухи танців: «Березнянка», «Скакуни-Дубкани», «Карічка», «Рахівчанка», «Раковецький кручений», «Кручений», «Увиванець», «Дубо-танець», «Тропотянка».



### *Тема. Хореографічне мистецтво Буковини*

Особливості танців Буковини. Національні особливості виконання жіночого та чоловічого народних танців. Етнічні групи Прикарпаття. Характерні особливості музичного супроводу танців.

Відомі майстри народного танцю, їх внесок у збагачення хореографічного мистецтва даного регіону: А.Бондарев, Д.Ластівка, Т.Веселова. Провідні самодіяльні та професійні творчі колективи народного танцю регіону.

Характерні положення рук, голови та корпусу в сольному, парному та масовому танцях (чоловічі, жіночі). Танцювальні кроки та біги: хід з коломийки, хід з каблука з плечима, крок з виносом ноги на каблук, плетівка, стрибунець; рухи на місті: переступання, чоловічі вибиванці з нахилом корпусу, присядки з виносом ніг в сторону, присядки з виносом ніг вперед, пересування, гайдуки й «сверла».

Основні рухи танців: «Бойківські забави», «Коломийки», «Бойківчанка», «Парубоцький», «Буковинський святковий», «Чіпак», «Танець з дзвіночками».

### ***Розділ 2.3. «Теорія і методика народно-сценічного танцю»***

#### *Тема. Народний танок як вид мистецтва хореографії*

Джерела та шляхи розвитку народного хореографічного мистецтва. Загальні питання походження і розвитку народного хореографічного мистецтва. Вплив географічних, історичних та соціальних умов на розвиток народного хореографічного мистецтва. Вираження стилю і манери виконання танцю кожного народу і нерозривний зв'язок з іншими видами мистецтва, головним чином із музикою.

Народні танці – невід'ємна частина народних обрядів і свят. Залежність танцю від трудової діяльності людини. Вплив пісні на характер і стиль, визначення особливостей народної манери виконання, наповнення танцю змістом і сюжетом, емоційною виразністю і пісенною пластикою.

Відображення в народних танцях військової доблесті, героїзму (грузинський танець – «Хорумі», козацькі танці, «опришки» тощо).

Ритм, музика і танець. Організуюче значення ритму в роботі та в танці. Виникнення нових форм народного танцю. Утвердження народного танцю на професійній сцені.

*Тема. Взаємозв'язок і різниця між народно-сценічним і класичним танцем*

Позиції ніг, рук, постановка корпусу, виховання необхідних виразних засобів (м'якість, гнучкість, танцювальний крок, стрибок тощо) – загальні задачі класичного і народно-сценічного танцю.

Характерна різниця народного та класичного танців: положення і рухи рук; позиції ніг; скошений підйом, розслаблена стопа; розділ дрібних, присядочних і плес калних рухів; виконання усіх рухів в характері та манері того чи іншого народного танцю; своєрідні ускладнені рухи – «трюки».

*Тема. Термінологія народно-сценічного танцю*

Назви вправ біля станка: напівприсідання та глибокі присідання (demiplie, grandplie); вправи для розвитку рухливості стопи (battementtendus); каблучні вправи (battementtendus № 3,5,6,7); колообертальний рух (носком, п'ятою) робочою ногою по підлозі (rondejambetrondepiedparterre); маленькі кидки (battementtendusjete); низькі та високі (м'які) розвороти ноги (battementfondu); підготовка до «вірьовочки»; «вірьовочка»; повороти стопи («змійка» – pastortilla); «Вісімка»; м'яке та різке відкривання ноги на 90° (battementdeveloppe); вправи з ненапруженою (вільною) ступнею (flic-flac); вправи на вистукування, дрібні вистукування; низькі і високі розвороти ноги (battementfondus); великі кидкові рухи (grandbattementsjetes); піднімання на півпальці (releve), розтяжки, перегинання корпусу (portdebras) та підготовчі рухи до складних технічних вправ.

Назви основних рухів українського народного танцю: танцювальні кроки, біги. Тинки, припадання, упадання, «вірьовочка», притупи, підбивки, дрібушки, плескачі, присядки, голубці тощо.

Різні технічно ускладнені рухи – трюки: кабриолі, повзунець, плинок, підсічка, щупак, яструб, розніжка, кільце, закладки, бедуїнське колесо, оберти (піруети – pirouette, тури – tours) тощо.

*Тема. Послідовність вправ біля станка*

Основні принципи послідовності вправ біля станка: від простих рухів до складних; контрастне чергування рухів – повільних і швидких, дрібних, гострих і широких, рухів на присіданнях з рухами на витягнутих ногах. Мінімальне використання вправ і рухів, які повторюють класичний екзерсис.

Музичне виховання виконавця, акцент на національній манері виконання рухів, їх виразності, координації, зміцнення фізичної витривалості.

Побудова вправ і комбінацій біля станка відповідно до хореографічного матеріалу, який вивчається на середині зали з метою засвоєння технічно складних рухів і вироблення більш впевненої манери їх виконання на середині зали.

*Тема. Російський танець*

Джерело виникнення та розвитку російського народного танцю. Види російського народного танцю. Загальна характеристика російського народного танцю по географічних і етнографічних регіонах. Обласні особливості виконання російського танцю.

Основні положення ніг, рук, корпусу. Комбіновані положення рук у танці. Поводження з хустинкою. Укліни в російському танці (різновиди).

Основні елементи російського народного танцю: *поклони* (маленький уклін на місці з звичайний, уклін з підходом – святковий уклін, поясний уклін, уклін низький (земний)), *ходи* (простий танцювальний крок, перемінний крок, перемінний крок з притупом, простий боковий крок, припадання, воронезький жіночий хід, боковий хід з каблука. Російський танцювальний біг); *дріб, дрібні ходи та кінцівки* (мілкий дрібний хід, перемінний дрібний хід, мілка дрібна доріжка каблуками, дрібний боковий хід, з підскоком (на місці, з просуванням, в повороті), дріб «у дві ніжки», «у три ніжки» («трилисник»)); «гармошка», «ялинка», «колупалочка», «моталочка», «вірьовочка» (проста, подвійна),

«маятник», «голубці» (з переступанням, підряд), «молоточки» (одинарні, подвійні, подвійні в повороті), «хлопушки» – плескачі (одинарні удари по стегну, одинарні удари по халявах, потрійні удари по стегну і халявах, удари по підшвах), ключ – кінцівка (простий, дрібний), стрибки (малі підскоки), напівприсядки, присядки (прості, «м'ячик», «гусячий крок»), стрибки великі («стілець», «стрибки з зігнутими ногами назад і одночасним ударом по халявах).

#### *Тема. Білоруський танець*

Загальна характеристика білоруського народного танцю. Особливості виникнення, формування і розвитку білоруського народного танцювального мистецтва, його багато виразність, яскравість і самобутність.

Елементи хореографії у побуті народу. Хореографія в народних обрядах і святах. Хороводи. Білоруські народні традиційні танці («Лявоніха», «Крижачок», «Подушечка», «Закаблука», «Гусарики», «Цярешка», «Бульба», «Товкачики», «Крутуха», «Юрочка», «Микита», «Козочка», «Журавель», «Заець», «Бичок», польки, кадрили).

Білоруський народний танець у самодіяльних і професійних колективах.

Основні елементи білоруського народного танцю: позиції і положення рук, положення рук у парних і масових танцях. Основні ходи і рухи танців: «Лявоніха» (основний хід, боковий хід з підбивкою, хід з відбивкою, хід назад, притупи в три удари); «Крижачок» - основний хід, «голубець» з переступаннями, «вихилясник», «вірьовочка» з переступаннями, оберти на місці; «Бульба» (основний хід, підскоки з переступанням на місці, підскоки з потрійним переступанням на місці, полька з кружлянням, присядки).

Інші рухи: припадання, полька дрібна, підбивки, дрібушки, па-де-баск, голубці, колупалочки, крок з підскоком, кружляння різні – «вертушка» з піднятою ногою, «вертушка» по діагоналі, поворот на 360° з двома підскоками.

#### *Тема. Танці народів Прибалтики*

Загальна характеристика танцювальної культури народів Прибалтики. Стилистична і лексична властивість. Спокійна і стримано-жвава манера виконання цих танців. Продуманість і складність композиційної побудови, різновиди і багатство танцювальних фігур.

Своєрідна тематична направленість та сюжетний зміст більшості танців – історично-притамана сільськогосподарська тема праці і сімейно-побутових відносин.

*Литовський танець.* Положення рук у сольних, парних і масових танцях. Основні кроки і рухи: прості і бокові кроки, крок з похитуванням. Легкий біг, кроки з підскоками, крок польки, підскоки по чергово то на одній, то на двох ногах, перескоки з боку в бік, перескоки з I у II паралельні позиції, крок польки з пробіжкою, полька з поворотом протягом підскока, стрибки з повним поворотом. Традиційні литовські танці: «Ругучай» (колоски), «Малунеліс» (млин), «Кубілас» (кадушка, бочка), «Кальв'яліс» (коваль), «Шячус» (шевчик, чоботар), «Блездингеле» (ластівка), «Шустас» (шумні веселощі), «Суктиніс» (кружляти), «Садуте» (весільний танець).

*Латвійський танець.* Положення рук у сольних, парних і масових танцях. Основні кроки і рухи: простий крок, простий боковий крок, біговий крок, підскоки на двох ногах, бокові перестрибування, з просуванням вбік, невеликі перескоки з винесенням вільної ноги вперед, крок з підскоком, потрійний притуп, бокові кроки з винесенням вільної ноги вперед, галоп з зупинкою, крок польки, крок польки в повороті. Традиційні латвійські танці: «Рупумадея» (дрібнити крупу), «Цимдрупарис» (пара рукавиць), «Ницасенгелитис» (дівочий танець), «Апаляйсданцис» (круговий танець). Хороводні та ігрові сюжетні танці: «Весняний танець», «Маленький клубочок», «Брат і сестра», «Багатий і бідний», «Рибачок», «Білочка».

*Естонський танець.* Положення рук у сольних, парних і масових танцях. Основні кроки і рухи: прості кроки, танцювальні кроки, бокові приставні кроки – переступання, легкий танцювальний біг, крок з підскоком, крок зі сковзанням, естонська полька, полька на підскоках, вальс з притупуванням однією ногою, вальс з підскоком на одній нозі. Традиційні естонські танці: «Йоксу-полька», «Инглизка» (танець кадрийного плану), «Пульга-танц» (чоловічий масовий танець з палками). Сучасні популярні народні танці: «Сінокос», «Льон», «Сільська полька», «Койдалки кличуть».

#### *Тема. Хореографічне мистецтво Чехії та Словачки*

Елементи чеського танцю: положення рук і ніг, розташування виконавців і положення рук у парних і масових танцях, крок із підскоком, крок польки (різновиди), підскоки в парі на одній нозі з підніманням другої ноги вперед, потім назад.

Елементи та рухи словацького танцю: положення рук і ніг, розташування виконавців і положення рук в парних і масових танцях, ходовий комплекс, «шпори» (чол.), «чепаше» («плескачі»), перескоки з ноги на ногу, оберти в парі, високі стрибки зі згинанням ніг у колінах (чол.), стрибки через топірець (чол.), присядки (чол.), оберти прийомом «сотеню» (жін.).

#### *Тема. Польський танець*

Загальна характеристика польського народного танцю. Місце танців у польських народних святах і обрадах. Старовинні танці «Краковьяк», «Кявьяк», «Мазур» (Мазурка), «Оберек», «Трояк», збуйницькі, гуральські та інші танці. Польські танці на професійній сцені. Характер і манера виконання польських народно-сценічних танців.

Основні елементи польського народного танцю: положення рук, ніг, корпусу і голови; положення рук у сольних, парних і масових танцях; основні рухи рук. Основні рухи польських танців: легкий біг (жін.) – *pascougu*, з акцентованим кроком і відкриванням ноги (*pasgala*); «отбіане» (*shassescoupe*) – ковзний крок з підбивкою; балансе (*balance*); «куляве» (кривий крок), «куляве» у повороті. Голубці: у мазурці (партерний вид) з просуванням убік і зупинкою, з просуванням вбік без зупинки, подвійний голубець на місце з кроку, два голубці і три притопи. Ключ: на місці, з просуванням. Притопи, до за до (*dosados*) – поступаючий перехід, підсікач у мазурці, галоп з підбиванням ноги (цівл): зі сковзанням, зі стрибком. Кшесани – ковзний удар. Підскоки з переміною ніг: на місці, вперед, назад; опускання на коліно з просуванням,

повороти: на стрибку з переминою ніг, крок зі стрибком і кидком ноги вперед (жін.), крок зі стрибком і кидком ноги назад (чол.), затактовий поворот з переходом на хід «мазурки», оберти у парі, поворот дівчини, обвід дівчини за руку, підтримка і переніс дівчини за талію, обертання і «пістолет», обертання і «козли», обертання зі стрибком.

*Тема. Угорський танець*

Загальна характеристика угорського народного танцю, його давні традиції та кращі зразки як над надбання світової музично-театральної культури. Багатство і різноманітність угорського пісенно танцювального фольклору.

Характеристика танців: «Чардаш», «Вербункош», «Понтозоо», танців пастухів. Весільний танець зі свічками та інші обрядові танці.

Основні елементи угорського народного танцю: положення ніг, рук, корпусу і голови, положення рук у парному і масових танцях, основні рухи рук, ходи з розверченням ноги: з наступним кроком, з підведенням позаду другої (опорної) ноги, зі стрибка, з голубцем вбік на затакт, ходи ругоньозо у напівприсіданні (з «Чардашу», з танців «Трансільванії»), «люлька» - крок з м'яким присіданням і підтягуванням опорної ноги, перебори: перебор зі з'єднаними колінами, потрійні переступання, «цифро» - перескоки з ноги на ногу: «цифро» Трансільванії – вірьовочка з м'яким переступанням, «вірьовочка»: на всій стопі, на місці, з просуванням назад, зі стрибком, з поворотом на 360°, зворотна вірьовочка, вірьовочка синкопована, клю – удари каблуками: одинарний, подвійний, ключ м'який. Ключ чіткий – боказо, «заклучення» - ускладнений ключ, «голубці»: з просуванням убік з зупинкою, маленькі голубці у стрибку, великі голубці, голубець подвійний, голубець у повороті, подвійний кабріоль, напівповороти з коліна на коліно, хлопушки (чол.) з ударами: у долоні, по стегну, по халяві, по каблуку, обертання: сольні, у парі, тримаючись за руку партнера, стрибок з однієї ноги на коліно, підтримка дівчини з переносом: за талію, за схрещені руки.

*Тема. Молдавський танець*

Загальна характеристика молдавського народного танцю. Різновиди форми і змісту народних танців Молдавії. Специфічні особливості національного колориту молдавської музики і танцю. Своєрідність малюнку і танцювальної лексики. Сучасні творчі досягнення народного хореографічного мистецтва Молдавії.

Основні елементи молдавського народного танцю: основні позиції і положення рук у сольних і парних танцях. Розміщення танцюючих і положення рук у масових танцях, легкий біг, крок з підскоками, боковий крок «підбиванням», бокова доріжка, крок вперед і назад у напівприсіданні з підйомом на півпальці, доріжка плетена, перескоки на місці з переступанням, перескоки з двох ніг на одну із однієї ноги на дві, повільний боковий крок з однієї ноги, основні рухи танцю «Молдовеняска». Колові рухи ногою, кроки з каблука назустріч один одному з наступною зміною місць, бокові кроки з підскоком, парні переходи «до-за-до», біг з почерговим відкиданням зігнутої ноги назад, кружляння в парі.

### *Тема. Танцювальна культура народів Середньої Азії*

Загальна характеристика фольклорно-етнографічних та стилістичних особливостей танцювальної культури народів Середньої Азії. Характеристика танцювальної культури конкретно однієї з п'яти республік Середньої Азії, вибраної педагогом для докладного вивчення.

*Узбецький танець.* Позичіі і положення рук в узбецькому танці, рухи кистями: згинання і розгинання в зап'ясті, обертання в середину у назовні, хвилеподібні, ляскати пальцями; рухи плечей (почергові і одинарні): вперед, назад; рухи голови: бокові рухи голови без поворотів, різні інші – акцентовані; ходи: в три, переступання, м'які кроки на півпальцях, з переступанням на всю стопу, переступання з пів пальців на каблук, бокові просування «гармошка», бокові, підставляючи ногу позаду; опускання на коліна: на одне, на обидва, на обидва сидячи; перегинання корпусу: стоячи – назад, стоячи на колінах – назад, сидячи на колінах – кругове; повороти: кроками із сторони в сторону, з випадом на місці.

*Таджицький танець.* Положення ніг, положення рук, уклін; рухи кистей рук: згинання та розгинання в зап'ястях, повороти в зап'ястях «до себе» і «від себе», хвилеподібні згинання та розгинання в зап'ястях з одночасним збиранням і випрямленням пальців; «рез»; рухи рук: плавні переводи рук, різкі акцентовані, почергові й одночасні від передпліччя, оберти від передпліччя схрещених рук, з'єднаних долонями перед собою; рухи плечей, рухи голови, ходовий комплекс, опускання на коліна, перегинання корпусу, «чархи» (оберти).

### *Тема. Італійський танець*

Загальна характеристика італійського народного танцю. Виникнення та розвиток італійського народного танцю. Історія виникнення і поширення італійського танцю «Тарантела» і його музики. Характеристика танцювальної лексики та манери виконання цього танцю. Місце «Тарантели» в репертуарі самодіяльних і професійних хореографічних ансамблях.

Лексика італійського танцю: положення рук, володіння тамбурином, основний хід – танцювальний біг «Тарантели»: відкидаючи ногу назад навхрест (амбуате), з виносом ноги вперед (балоне); перескоки з ноги на ногу: з ударом носочком, з переводом стопи з носка на каблук, з просуванням на опорній нозі, з одним і двома підскоками на опорній нозі, глісад і жете; потрійні перескоки з ноги на ногу: на місці, з просуванням, у повороті; зіскоки у II позицію (ешапе); стрибки у позах, оберти: сольні (переступання у напівприсіданні, на підскоках), на підскоках у парі, при зміні місцями у парі.

### *Тема. Танцювальна культура народів Кавказу*

Загальна характеристика, фольклорно-етнографічні і стилістичні особливості культури народів Кавказу. Характеристика танцювальної культури республік Кавказу – Грузії, Азербайджана, Вірменії.

*Грузинський танець.* Своєрідність і технічність кроків і танцювальних рухів чоловічого танцю. Вплив географічних умов на танцювальну лексику.

Основні елементи грузинського танцю: положення рук, рухи рук, рухи плечей, ходи: «свла» - кроки в три переступання, «алгилзе» - кроки на місці,

«гвердзе» - з просуванням у бік, «усукала» - з просуванням назад, «садасріала» - перемінний крок, «ртула» - крок з проковзуванням; «гасма» - ковзні рухи: «садасріала» - потрійна зміна ніг, «сарулі» - із заупинкою на носок, «чдоміла» - схрещування ніг; «чакра» - ударні рухи: «сада» - удар каблуком з переводом на носок, «гаснілі» - удар каблуком з переводом у відкрите положення, «першхілі» - удар каблуком з переводом обох ніг на півпальці в не виворотному положенні; «бруні» - повороти: на одній нозі з переходом на другу, на колінах.

*Вірменський танець.* Головні риси вірменського народного танцю. Своєрідні особливості чоловічого та жіночого танців. Основні елементи вірменського танцю: положення рук у масових і групових танцях, рухи рук: повороти кистями «від себе», «до себе», повороти рук від ліктя «до себе», «від себе», кругові рухи навколо обличчя, переведення рук з боку у бік; «двелі» - ходи: простий, перемінний, хід назад, простий біг, «шалахо» - чоловічий; «сюзме» - пересування на місці чи з поворотом; «манрукі»: дрібні бокові перехресні кроки, з просуванням у бік, кроки з відкриванням робочої ноги вперед (чоловічий), «сілла» - чоловічий, «птуйт» - оберти: на одній нозі, на півпальцях обох ніг; стрибки: з підгинанням ніг від коліна назад, маленькі підскоки; гвинтоподібні рухи «керці».

*Азейбарджанський танець.* Своєрідність жіночого та чоловічого танців. Основні елементи азейбарджанського танцю: положення рук, рухи рук: хвилеподібні, повороти кистей рук вгору і вниз, легкі тремтіння кистей рук, ляскання пальцями, хлопки; ходи: простий, перемінний з каблука на всю ступню, перемінний на низьких півпальцях, біг вперед, чоловічий хід з підскоком, чоловічий хід з винесенням вільної ноги вперед на каблук; «сюзме» - дрібні переступання на місці та в повороті; повороти: з переступанням на півпальцях, перемінний крок; стрибки: у сполученні з підскоками, підскоки на одній нозі з кидком другої ноги вперед; присядка бокова з відкиданням ноги від коліна назад – убік.

#### *Тема. Циганський танець*

Загальна характеристика циганського народного танцю. Популярні європейські етнічні групи циган. Взаємозбагачення культури циганського танцю з культурами інших народів. Різноманітність циганських танців. Музика циганського танцю. Традиційний зв'язок циганського пісні з танцем. Циганський танець на професійній сцені.

Елементи циганського народного танцю: основні положення рук, ніг, корпусу і голови; рухи кистей рук: змахи, дрібні безперервні від зап'ястя, повороти та напівповороти всередину та назовні; рухи рук: переведення рук по коліну від плеча (плавні і різкі), змахи від плеча до ліктя, переведення рук «вісімкою»; рухи плечей: вгору та вниз, вперед, назад, дрібні і безперервні; почергові переступання на півпальцях за V прямою позицією: на місці, з просуванням уперед і назад, з поворотом; ходи: простих хід – кроки вперед або назад з носка на всій стопі або на півпальцях, ковзні кроки вперед або назад на низьких або високих півпальцях, перемінний хід з заупинкою на третьому кроці, три кроки вперед з наступним ковзним кроком на півпальцях або підскоком на одній нозі (друга зігнута та піднята назад на 45° у прямому положенні), три

кроки назад з наступним ковзним кроком або підскоком на одній нозі (інша піднята вперед на 45° у вільному положенні), крок назад у напівприсіданні з кидком ноги вперед на 45° у вільному положенні з двома наступними кроками на низьких півпальцях, на місці, з просуванням вперед, у бік, схрещуючи ноги; кроки на півпальцях з відкиданням ноги від коліна вперед, у бік, назад; переступання на високих півпальцях; «гармошка» - з просуванням вбік та поворотом навколо себе; «чечітка» з акцентом до себе: на півпальцях, з підскоком, з підскоком та двома наступними переступаннями; підскоки з ударами стоп за I прямою та зупинкою у II прямій позиції на високих півпальцях у напівприсіданні: підскоки з підігнутими ногами, з зігнутими ногами у закритому положенні; «оплески» (чоловічі): в долоні, по стегну, по грудях, по халяві, по каблуку, по підлозі.

#### *Тема. Іспанський народний танець*

Загальна характеристика іспанського народного і сценічного (академічного) танцю. Вплив танцю на розвиток іспанського театру. Класифікація і характерні особливості іспанського танцю. Багатство і різноманітність іспанського народного танцю. Танці: «Болеро», «Патенера», «Панадера», «Хота», «Мелагуен'я», «Сапатеадо», «Фанданго», «Сегидил'я», «Севил'яна», «Пасодобль», «Качучу», «Сортсіко», «Хабанера», «Сардана», «Сарабанда» тощо. Два типи іспанських танців: іспанський класичний танець (іберійський стиль) і народний танець – це, головним чином, «Фламенко», куди відноситься «Танго».

Костюм в іспанському танці. Аксесуари: віяло, плащ. Музика в іспанському танці. Кастан'єти та хлопки в іспанському танці.

Основні елементи іспанського танцю: позиції ніг: прямі, закриті, відкриті; позиції і положення рук: жіночі, чоловічі, рухи рук, рухи кистей: відкриті, закриті; повільний крок (пасо ленто), подовжений крок: ковзний рух (пасоларто) у напівприсіданні, з наступним підніманням на півпальці, зі стрибком у різні пози; крок басків: перескік з однієї ноги на другу і два невеликих кроки (з Хоті), на глибокому присіданні з прогинанням корпусу, подовжений у повороті з перегинанням корпусу, крок басків назад; крок «болеро»; бокові ковзні кроки; потрійні переступання; стрибок на одну ногу в сторону, стрибок на одну ногу у різні положення, стрибок з ледь зігнутими ногами; короткі стрибки на півпальцях у різних позиціях; стрибки: з кидком ноги назад, з підігнутими ногами, з ледь зігнутими ногами; кроки на випадах і розвороти; хід з опусканням і підніманням стегна; хід з викиданням ноги у тірбушо на ефа се і вірьовочкою; вистукування: почергові вистукування півпальцями і каблуками за I прямою позицією, крок по діагоналі вперед і назад з наступним одним або двома ударами півпальцями в підлогу іншою ногою за V вільною позицією або спереду, з відкритого кроку з відскоком назад; ритми вистукувань: одинарні, подвійні, потрійні, четвертні, п'ятірні; повороти, опускання (випади) на коліно; перегинання тулуба по колу.

### ***Розділ 2.4. «Теорія і методика історико-побутового танцю»***

#### *Тема. Загальні питання теорії історико-побутового танцю*



Побутова хореографія та її роль в загальній культурі людей. Французька термінологія історико-побутового танцю. Теоретичні праці щодо історико-побутового танцю. Французький теоретик ТуаноАрбо та його праця «Орхезографія» в дослідженні танцювального мистецтва. Італійські автори праць з хореографічного мистецтва. «Листи про тенець» Ж.Ж.Новерра.. Класифікація та періодизація бальних танців.

*Тема. Танцювальна культура Середньовіччя*

Історична характеристика епохи Середньовіччя, моралі, костюма та музики. Відмінність між народними побутовими танцями і танцями знаті на святах. Гніт церкви як перешкода у розвитку бального танцю. Найбільш популярний танок Середньовіччя – бранль як пращур багатьох танців, що виникли пізніше. Неоднорідність танцювальної техніки, манери виконання, музичного супроводження танців Середньовіччя. Поява та розповсюдження парного танцю. Бали, маскаради.

*Тема. Танцювальна культура Відродження*

Епоха Відродження та її вплив на побутову хореографію. Ускладнення народних танців та трансформація їх в придворні танці, перероблені та змінені згідно з правилами етикету. Басданси: техніка, композиція, манера виконання. Музичне супроводження. Поява «фігурних танців». Костюм XVI-XVII століть та його вплив на техніку та манеру виконання танців.

Створення Паризької Академії танцю та її значення у розвитку танцювальної культури. Боротьба академіків за чистоту танцю, узаконення деяких композиційних канонів. Поступове втрачання визначного значення багатства костюму та суспільного стану. Зростання важливості виконавчої культури, особливо граціозності рухів та вишуканості манер. Поява вивернутих позицій ніг та рухів на півпальцях. Відсутність різниці чоловічого та жіночого танцю.

*Тема. Танцювальна культура XVIII століття*

XVIII століття – пора Просвітництва та розвитку салонної культури. Затвердження нового декоративного стилю – рококо. Впливання вишуканого та витонченого стилю рококо на вбрання балів, наряди дам та кавалерів, манеру поведінки, стиль бальної хореографії. Ускладнення та удосконалення мови бального танцю, який одночасно є сценічним. Особливості композиції та рисунка танців, різноманітність рухів рук. Указ Людовика XV про платні громадські бали у будинку Оперного театру в 1715 році. Остаточне розподілення побутового та сценічного танців наприкінці XVIII століття. Найбільш характерні танці – менует, гавот, а також контрданс. Менует – «король танців та танець королів» дає найбільш яскраве уявлення про техніку та манеру виконання танців. Тампет та матредур – побутові танці Французької революції. Зародження бального танцю у Росії. Реформи і перетворення в культурі за часів Петра I. Асамблеї, маскаради, їх організація, проведення та правила поведінки. Початок обов'язкового вивчення танців. Деякі рухи гавота та менуета як елементи майбутньої мови класичного танцю.

*Тема. Танцювальна культура XIX століття*

XIX століття – століття масових бальних танців, ритмічно живих і природних. Поважний вплив народного танцю. Поява танців з обов'язковою композицією, особливості малюнка танців. Розповсюдження бальних танців у різних колах суспільства. Різноманітність положень у парі, невимушена манера виконання. Вплив костюма на техніку та манеру виконання. Застосування багатьох позицій рук і ніг класичного танцю, але у менш виворітному положенні. Вивчення чоловічої та жіночої партії. Характеристика найбільш популярних танців: вальс, мазурка, полька, краков'як, французька кадрили.

### ***Розділ 2.5. «Композиція та постановка танцю»***

*Тема. Хореографічне мистецтво та його особливості*

Різні підходи до визначення поняття «хореографія», характерні особливості хореографічного мистецтва. Роль та місце музики в хореографічному мистецтві. Взаємозв'язок музики та танцю. Різноманітність і багатогранність музики, яка використовується в хореографічних композиціях.

Види (класичний, народно-сценічний, естрадний та інші), жанри (романтичний, казковий, драматичний, комічний та інші) форми хореографії (за кількістю виконавців – сольна, дуетна, групова, масова; за композиційною побудовою – етюд, хоровод, кадрили, парна пляска, літературно-хореографічна композиція, сюїта та інші).

Засоби виразності в хореографії. Природа танцювальних рухів, їх класифікація. Можливості ритмопластики, пантоміми, жестів, поз в образному вирішенні тематики хореографічних творів.

*Тема. Закони драматургії та особливості їх використання в хореографії*

Поняття драматургії в літературному та хореографічному жанрах. Закони драматургії (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка) та їх характеристика стосовно використання в хореографії. Графічна побудова хореографічних творів. Архітектоніка.

Програма, лібретто хореографічного твору. Аналіз балетних лібретто стосовно законів драматургії. Аналіз хореографічних зразків у відеозапису (П.Вірський, І.Моїсєєв, Н.Надеждіна та інших) у відповідності до законів драматургії.

*Тема. Композиція і постановка танцю*

Поняття «композиція» та «композиція танцю». Характеристика структурних компонентів композиції танцю: хореографічний текст та малюнок танцю. Закономірності сценічного простору та просторова організація танцю. Види танцювальних малюнків: прості та складні; колові, лінійні та орнаментальні; симетричні та асиметричні; абстрактні та змістові (дійові). Залежність малюнку від задуму танцю, його ідеї, лексичного та музичного матеріалу. Хореографічна лексика, як найважливіший компонент композиції танцю. Засоби розвитку танцювальних рухів.

Етапи роботи балетмейстера над постановкою хореографічного твору (виникнення задуму, визначення теми та ідеї танцю, розробка композиційного плану, добір музичного матеріалу, створення танцю, робота з виконавцями (ознайомчий та репетиційний період)). Методи постановчої діяльності

(постановка танцю за записом, метод реставрації, метод вибору музичних творів, метод співтворчості з композитором). Прийоми розвитку хореографічних постановок (зміна музичного та танцювального темпу, зміна малюнків танцю, зміна кольорової гами, зміна амплітуди рухів, включення трюкових елементів та інше).

*Тема. Система запису танцю.*

Історичні та сучасні підходи до системи фіксації хореографічних постановок. Графічне зображення малюнків танцю, умовні позначки. Система запису хореографічного тексту та окремих танцювальних рухів. Паспортизація хореографічного твору. Вимоги до оформлення постановочного плану.

*Тема. Робота балетмейстера над створенням хореографічного образу*

Поняття «хореографічного образу» та «образності хореографічної лексики». Художній образ у хореографії як синтетичне явище. Його складові: соціальна, національна, вікова, професійна належність образу, його характер, світосприйняття та ін. Джерела виникнення задуму для створення хореографічного образу. Взаємозв'язок хореографічного та музичного образу. Залежність вирішення образу від сюжету та ідеї танцювального номера.

Танцювальна лексика та композиційна побудова як основа розкриття хореографічного образу. Сильова єдність у вирішенні образу в хореографічному творі. Філософія та глибина образу в сучасній хореографії. Приклади яскравих хореографічних образів створених видатними балетмейстерами минулого та сучасності.

*Тема. Вклад видатних балетмейстерів у розвиток народно-сценічної хореографії*

Ігор Моїсеєв – засновник та організатор ансамблю народного танцю як нового жанру. П.Вірський – реформатор українського народного танцю. Творчі здобутки І.Моїсеєва, П.Вірського, Т.Устинової, Н.Надеждіної, М.Годенко, Л.Калініна, Я.Чуперчука, К.Балога, М.Вантуха, В.Михайлова, Г.Клокова, Д.Ластівки, А.Кривохижі, В.Похиленко та інших. Відеоперегляд хореографічних творів створених видатними майстрами народного танцю.

## ***Розділ 2.6. «Теорія і методика сучасного спортивного бального танцю»***

*Тема. Історія виникнення та розвиток сучасного бального танцю*

Бальний танець, як історичне явище яке походить з побутових форм народно танцю. Розвиток основних напрямків бальної хореографії: побутовий, конкурсний та сценічний танець.

Історія походження танців європейської програми. Специфіка постановки у парі, характер кожного з танців. Основні принципи рухів в танцях цієї програми. Значення ритму.

Історія виникнення танців латиноамериканської програми. Взаємовідносини між партнерами під час танцювання. Характерні риси танців латиноамериканської програми. Ритмічні особливості.

*Тема. Європейська група танців (повільний та віденський вальси)*

Повільний вальс. Підготовчі рухи та фігури. Врахування музичного розміру при виконанні повільного вальсу. Поняття про «свінг» та «станцюваність».

Віденський вальс. Правий та лівий оберти. Техніка при виконанні фігур, динаміка танцювання віденського вальсу. Основні рухи: «оверсвей», «контр чек», «півот».

*Тема. Європейська група танців*

*Танго.* Базові фігури танцю, їх технічне виконання, траєкторія танцювання простих варіацій; фігури «фалавей», «фор степ», «віск», «ланка» тощо. Поняття «променадної» та «контрпроменадної» позицій. Протиходи. Ритмічні особливості. Використання синкопованого ритму у простих комбінаціях, та їх перехід у складні. Динаміка танцю, взаємодія темпу та ритму у виконанні танцю танго.

*Повільний фокстрот.* Історія походження та розвиток повільного фокстроту. Рівновага та кроки у повільному фокстроті. Базові фігури та варіації, методика їх вивчення. Переміщення на танцювальній площі. Легкість та «станцюваність» партнерів. Індивідуальна специфіка повільного фокстроту.

*Квікстеп.* Основні фігури та прості варіації, методика їх вивчення, динаміка окремих фігур: «лок степ», «спін оберти», «біжучи кроки», «польки». Розбір роботи ступні при виконанні танцювальних варіацій у квікстепі.

*Тема. Латиноамериканська група танців*

*Самба.* Походження танцю самба. Різноманітність самба - ходів, поворотів та рухів вперед – назад у фігурах танцю самба.

*Пасодобль.* Походження танцю пасодобль. Ритмічний малюнок у пасодобль. Акценти та їх різноманітність. Особливості кроку та позицій постанови корпусу. Емоційність та характер.

*Джайв.* Фігури та варіації танцю джайв. Рівновага та синкопований ритм. Поняття «свінгу» та «маятнику». Контактність між партнерами у виконанні танцю джайв.

*Ча-ча-ча.* Збалансованість корпусу при танцюванні, різка та в одно час еластична робота ступні, стегон. Ритм гуапача. Методика вивчення базових фігур та складання простих варіацій.

*Румба.* Походження танцю румба. Застосування різноманітних підтримок, випадів, поз, ліфтів, рухів з класичного танцю. Різноманітність ритму. Поняття про ведіння партнера. Методичні особливості при вивченні фігур танцю румба. Складання варіацій. Характер та манерність.

## ***Розділ 2.7. «Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом»***

*Тема. Соціально-педагогічні та художні функції хореографічного колективу*

Основні функції хореографічного колективу (рекреаційно-гедоністична, комунікативно-інтегративна, навчально-педагогічна, художньо-творча) та їх різновиди (концертно-пропагандистська, навчально-пізнавальна). Класифікаційні характеристики хореографічних колективів.

Історичний аспект становлення і розвитку дитячих хореографічних колективів. Розвиток теорії та методики роботи ДХК на сучасному етапі під впливом психолого-педагогічних досліджень (С. Акішев, Т. Баришнікова, Л.Бондаренко, О. Бурля, О. Голдріч, С. Зубатов, В. Кирилюк, Б. Колногузенко, О. Мартиненко, А. Тараканова та інші).

*Тема. Організація навчально-виховного процесу. Форми та методи роботи в ДХК*

Мета, завдання та принципи навчально-педагогічного, виховного та творчого процесів в хореографічному колективі. Особливості організації навчально-виховного процесу в ДХК.

Форми організації навчально-тренувального процесу (індивідуальні, дрібногрупові, фронтальні). Форми організації виховного процесу (бесіди, лекції, перегляд відеокaset, відвідування концертних заходів тощо).

Загальне поняття про методи та прийоми хореографічного навчання. Особистісно-орієнтовані прийоми (активізація позитивних емоцій, ініціативи, інтересів та інших). Методи хореографічної роботи (практичні, словесні, наочні, проблемно-пошукові). Показ та вправлення як провідні методи. Репродуктивні та продуктивні способи дій.

*Тема. Основні характеристики стилю та манери педагогічної діяльності керівника ДХК*

Стиль як засіб, за допомогою якого педагог доносить зміст хореографічного мистецтва до дітей. Стили педагогічного спілкування: на основі взаємної творчої діяльності; на основі дружніх взаємин; спілкування-демонстрація, спілкування-залякування, спілкування-загравання. Манера спілкування. Особистість педагога (енергія, різноманітність, транспарентність (відкритість), гумор, емоції, творча основа, мотивація). Професійна компетентність та її компоненти: методичний, організаційний, соціальний. Сучасні вимоги до керівника хореографічного колективу. Вимоги до аккомпаніатора ХК.

*Тема. Види планування в ДХК. Ведення основної документації*

Загальна характеристика поняття «планування». Значення та мета планування роботи хореографічного колективу. Принципи планування. Види планування (річний план роботи, репертуарний, поурочний). Структура та зміст різних видів планування. Взаємозв'язок різних видів планування.

Відображення в плані основних компонентів (завдання і засоби хореографічної роботи, методи і прийоми, форми організації навчально-виховного процесу, строки виконання та інше). Залежність добору компонентів плану від виду планування. Варіативність планування в ДХК.

*Тема. Навчально-виховне значення хореографічних занять, їх види та структура*

Хореографічні заняття – основна освітньо-виховна і організаційна форма хореографічної роботи. Навчально-виховне значення хореографічних занять. Основні компоненти хореографічного заняття: завдання, зміст, засоби, методи і прийоми, структура. Класифікація хореографічних занять: види (ритміка, партерна гімнастика, заняття з класичного, народно-сценічного й сучасного

танців та інші), типи (сюжетне, тренінгове, творче, комплексне, ознайомче, контрольне та інші). Принципи та варіанти побудови занять у залежності від їх тематики, виду, типу, завдань, вікових особливостей та хореографічної підготовки учнів. Схема аналізу занять.

*Тема. Зміст та методика проведення хореографічних занять з різними віковими категоріями дітей*

Пріоритетність вибору видів та визначення типів занять відповідно до вікових особливостей дітей. Змістова характеристика хореографічних занять стосовно вікових особливостей.

Організаторські та методичні вимоги до хореографічних занять. Методика організації та проведення занять у ДХК з урахуванням вікових особливостей та рівня танцювальної підготовки дітей.

*Тема. Виховні функції хореографічного мистецтва. Єдність виховного та навчально-педагогічного процесів*

Зміст, форми та методи виховної роботи в ДХК (посвята в члени колективу, книга шановних гостей колективу, альбом історії розвитку колективу, зустріч з майстрами хореографії, культпоходи в театр, на концерти, перегляд відео архіву, проведення вечорів відпочинку, вечорів-зустрічей з учасниками інших творчих колективів тощо).

Виховна робота керівника поза межами колективу. Популяризація масових танцювальних форм. Пропаганда українського хореографічного мистецтва. Участь в організації шкільної хореографічної самодіяльності.

*Тема. Ідейно-тематична та художня цілісність репертуару. Джерела репертуару*

Репертуар як основа педагогічної, виховної, навчальної та творчої роботи ДХК. Ідейно-тематична та художня спрямованість репертуару. Пізнавально-виховні функції репертуару. Добір репертуару з урахуванням національної специфіки. Джерела репертуару: народна творчість, хореографічна спадщина, сучасність тощо. Тематичний діапазон (інтернаціональна, виробнича, героїко-патріотична, літературна, побутова тощо).

*Тема. Принципи побудови репертуару ДХК*

Принципи побудови репертуару ДХК: соціально-художня спрямованість, ідейність, сучасність, цікавість, доступність, новаторство, виконавська майстерність, відповідальність видовій спрямованості роботи колективу та його матеріальній базі. Два напрямки формування репертуару: репродуктивний та творчий. Принципи поповнення й оновлення репертуару: постановки керівника, професійних балетмейстерів; постановка танців за записом; копіювання телепостановок.

*Тема. Розвиток творчих здібностей дітей*

Поняття «дитяча танцювальна творчість», дослідження з проблеми (С.Акішев, О. Горшкова, О. Мартиненко, А. Шевчук та інші). Спільне і відмінне в творчості дорослих і дітей (Л. Виготський, Л. Романець та інші).

Особливості прояву танцювальної творчості дітей у різних вікових періодах. Індивідуальна інтерпретація, варіювання, вільна пластика,

імпровізація (індивідуальна та контактна) як етапи творчих проявів дітей під час хореографічних занять. Види вправ, ігор, етюдних форм для розвитку творчих здібностей дітей. Методика роботи над розвитком творчості дітей.

*Тема. Форми і шляхи підвищення професійної майстерності керівника та хореографічної майстерності членів ДХК*

Форми і шляхи підвищення професійної майстерності керівника ДХК. Масові форми методичної роботи: педагогічні читання, науково-практичні конференції, семінари-практикуми. Групові форми навчання педагогів-хореографів: методичні об'єднання, школи передового досвіду, танцювальні асоціації, творчі групи. Індивідуальні форми: самоосвіта, ознайомлення з передовим педагогічним досвідом. Активні форми роботи: майстер-класи, ігрове моделювання, ділові ігри, прес-конференції, обмін досвідом та інші.

Форми і шляхи підвищення хореографічної майстерності членів ДХК: концертна діяльність, майстер-класи, відвідування концертних заходів з подальшим аналізом, участь у конкурсах, оглядах та фестивалях, гастрольні поїздки колективу та інші.

## ***Розділ 2.8. Теорія і методика сучасного танцю***

*Тема. Сучасний танок у системі хореографічної освіти*

Місце та роль сучасного танцю в системі хореографічної освіти. Особливості сучасної хореографії. Види сучасних напрямків хореографії (джаз, модерн, диско, контемпорарі, хіп-хоп, контактна імпровізація, тектонік, ньюстайл), їх характеристика.

*Тема. Сучасні підходи до джаз-модерн танцю. Історія виникнення та шляхи розвитку танцю джаз та модерн*

Історія виникнення та розвитку джаз-танцю. Види джаз-танцю (степ, афро, слоу, бродвей джаз, класичний джаз, флеш, стрит, фанк джаз). Історія виникнення розвитку танцю модерн. Можливість синтезу сучасних хореографічних систем. Утвердження джаз-модерн танцю на професійній сцені.

*Тема. Вклад теоретиків та практиків хореографічного мистецтва в систему джаз-модерн танцю*

Провідні представники джаз-танцю (Кетрін Данхем, Перл Примюс, Теллі Бітті, Г. Чемпіон, Б. Фосс, Г. Росс та Джеральдін Армстронг). Вклад видатних хореографів у розвиток танцю модерн (А. Дункан, М. Грехем, Т. Шоун, Р. Сен-Дені, Л. Фуллер, Д. Хамфрі, Рудольф фон Лабан, М. Каннінгем, Х. Лимон). Характеристика основних шкіл (технік) цього напрямку (школа Д. Хамфрі, школа Г. Джордано, школа М. Каннінгема). Перегляд та аналіз зразків постановок, створених у цьому напрямку; визначення їх видової спрямованості, тематики, особливостей лексичного матеріалу.

*Тема. Основні позиції, пози та положення джаз-модерн танцю. Техніка дихання*

Позиції ніг (паралельні: I, II, III, IV, V, аут та ін-позиції). Положення стопи (флекс, поінт). Позиції рук (I-II-III) (округлені, скорочені, прямі). Положення рук (А-Б-В, прес-позішн, V-позішн) та кисті (лонг, флекс та джаз). Позиція колапсу – основа розслаблення хребта, flatback (флет бек),

contraction(контракшин), release(пеліз), rolldown(рол даун), rollup(рол лап), sidestretsh(сайд стрейч). Техніка дихання.

Основні технічні принципи модерн-джаз танцю (поза колапсу, ізоляційні рухи, ритмічно складні та синкопировані рухи, поліритмія танцю, координація рухів, рівні).

*Тема. Зміст та структура уроку джаз-модерн танцю*

Навчально-виховне та розвивальне значення уроку. Структура уроку за В.Ю.Нікітіним: розігрів, ізоляція, вправи для хребта, рівні, крос-переміщення, танцювальні комбінації та імпровізації, вправи на відновлення дихання та релаксацію. Мета кожного розділу, дозування навантаження, тривалість відносно до загального об'єму заняття. Варіативність занять джаз-модерн танцю. Музичне оформлення як важливий фактор естетичного та фізичного виховання студентів. Вимоги до музичного матеріалу, принципи його добору.

*Тема. Розігрів біля станка та на середині*

Мета та зміст розігріву, його тривалість. Види розігріву (біля станка, на середині, в партері). Види вправ розігріву біля станка (перегинання й нахили тулуба, розтяжка, деміпліє і гранд пліє за паралельними позиціями, вправи для розігріву стопи та гомілокоступа). Основні принципи підбору вправ розігріву на середині (спіралі, ізгини тулуба, вправи на розслаблення та напруження, вправи для розігріву хребта, вправи, узяті з уроку класичного танцю). Техніка виконання партерних вправ розігріву, спрямованих на розвиток сили та еластичності різних груп м'язів, рухливості та виворітності суглобів (вправи для хребта, вправи стрейч-характеру, вправи для розігріву стопи та гомілокоступа).

*Тема. Трансформація рухів класичного екзерсису на уроці джаз-модерн танцю*

Мета та особливості використання рухів класичного екзерсису в сучасному танці. Трансформація рухів класичного екзерсису на уроці джаз-модерн танцю. Особливості використання demi і grandplie (за паралельними позиціями; перехід з виворітного положення в паралельне і навпаки; зміна динаміки, з'єднання з releve та plie-releve); ronddejambeparterre (в паралельних позиціях та у поєднанні з demi-plie і з підніманням на 45<sup>0</sup> та 90<sup>0</sup>; зі скороченою стопою).

Види батманів: battementtendu, battementtendujete (за паралельними позиціями; перехід з паралельного у виворітне положення і навпаки; виконання з скороченою стопою (флекс) та ін); battementfondu, battementfrappe (зі скороченою стопою, за паралельними позиціями); grandbattement (зі скороченою стопою, з підніманням опорної п'ятки під час кидка, за паралельними позиціями).

Технічні характеристики адажіо. Види рухів (battementdeveloppe, battementrelevelent, demirond, flex стопи, fletback, arch, contraction, release). Наповнення адажіо танцювальними елементами.

*Тема. Техніка виконання ізоляційних вправ та комбінацій*

Мета та завдання ізоляційних вправ. Етапи навчання ізоляційних рухів.



Характеристика видів рухів та варіантів комбінацій: голова (нахили вперед і назад, праворуч і ліворуч, повороти вправо і вліво, sundari вперед-назад та з боку в бік; хрест, квадрат, коло, півколо); плечі (піднімання одного чи двох плечей, рухи вперед-назад, твіст та шейк; хрест, квадрат, півколо, коло, вісімка); грудна клітина (з одного боку в інший бік, вперед-назад, піднімання та опускання, твіст, хрест, квадрат, півколо, коло ); тазостегнева частина (пелвіс) (вперед-назад, із сторони в сторону, shimmi, jellyroll ,hiplift; хрест, квадрат, коло, півколо, вісімка); руки (вгору, вниз, коло, рухи кистю і передпліччям); ноги (вгору, вниз, флекс, поїнт, коло стопою і гомілкою).

Техніка виконання ізоляційних рухів та принципи побудови комбінацій. Засвоєння зразків комбінацій ізоляційних вправ різного характеру (зі зміною темпу, з ускладненим ритмічним малюнком).

*Тема. Техніка виконання рухів та вправ для розвитку рухливості хребта*

Мета виконання вправ для хребта. Рухливість хребта як запорука засвоєння техніки джаз-модерн танцю.

Види рухів та техніка їх виконання: нахили торса (flatback, deepbodybend, sidestretch); твіст торса (керф, арка, твіст плечей, rolldown і rollup); спіралі (розвиток рухливості хребта в тазостегнових суглобах); bodyroll («хвилі»); tilt («кут»); contraction («зжимання»), release («розширення»), highrelease.

Варіанти комбінування рухів для хребта з іншими рухами, характерними для системи джаз-модерн танцю.

*Тема. Просторова організація рухів. Танцювальна імпровізація*

Просторова організація рухів. Основні танцювальні рівні (стоячи, лежачи, навколішки; акробатичні рівні). Принципи виконання рухів у різних рівнях.

Крос-переміщення як основа використання простору, розвитку танцювальності, почуття стилю, координації. Основні види рухів (кроки, стрибки, обертання) та особливості їх використання на уроці джаз-модерн танцю. Види кроків та техніка їх виконання (кроки афро-танцю, кроки в джаз-манері, кроки в рок-манері, кроки з мультиплікацією, допоміжні та з'єднувальні кроки). Види стрибків (з двох на дві, на одну (jump); з однієї на іншу з переміщенням (leap); з однієї ноги на ту саму (hop). Трансформація основних стрибків класичного танцю за рахунок рук, торса і паралельних позицій. Приклади стрибкових комбінацій. Види обертань (на двох ногах, на одній нозі, обертання по колу навколо уявної осі, обертання в різних рівнях, лабільні обертання).

Імпровізація і хореографія як одна з особливостей джаз-модерн танцю. Види імпровізації: вільна, тематична, контактна. Індивідуальні імпровізації в загальному танці.

### **3. Критерії оцінювання**

Час виконання тестових завдань – 180 хвилин.

Екзаменаційний тест складається із 90 завдань, з яких – 85 тестів закритого типу (з альтернативними вибірковими відповідями в 4-х варіантах) та 5 тестів відкритого типу (самостійна відповідь на питання, на утворення логічних пар, на визначення термінологічних понять, написання міні-творів, есе та інших форм творчої роботи).

Від 1-го до 85-го завдання за кожну правильну відповідь нараховується 2 бала.

Кількість правильних відповідей за тестові питання	Бал за 200-бальною шкалою оцінювання	Кількість правильних відповідей за тестові питання	Бал за 200-бальною шкалою оцінювання
0	0	43	86
1	2	44	88
2	4	45	90
3	6	46	92
4	8	47	94
5	10	48	96
6	12	49	98
7	14	50	100
8	16	51	102
9	18	52	104
10	20	53	106
11	22	54	108
12	24	55	110
13	26	56	112
14	28	57	114
15	30	58	116
16	32	59	118
17	34	60	120
18	36	61	122
19	38	62	124
20	40	63	126
21	42	64	128
22	44	65	130
23	46	66	132
24	48	67	134
25	50	68	136
26	52	69	138
27	54	70	140
28	56	71	142
29	58	72	144
30	60	73	146
31	62	74	148

32	64	75	150
33	66	76	152
34	68	77	154
35	70	78	156
36	72	79	158
37	74	80	160
38	76	81	162
39	78	82	164
40	80	83	166
41	82	84	168
42	84	85	170

Від 86-го до 90-го завдання за кожен відповідь нараховується від 0 до 6 бала в залежності від повноти відповіді.

**4,6 – 6 балів** - завдання виконано повністю і оформлено належним чином, вступник показав високий рівень теоретичних знань з теорії та методики хореографії, вільне оперування хореографічними термінами; демонструє високий рівень хореографічної майстерності під час виконання етюду; оригінальність балетмейстерської знахідки, її художньо-естетичну та навчально-виховну спрямованість; знання законів драматургічної побудови художнього твору; вміння послідовно розвивати малюнок танцю; в драматургічній побудові етюду простежується органічна єдність з музичною драматургією, лексикою та малюнками; лексичний матеріал відповідає творчому задуму і музичному оформленню етюду; під час показу застосовується якісний музичний супровід та сценічний одяг; вступник демонструє технічно складні рухи з метою посилення художньо-естетичного та емоційного впливу; яскраво передає художній образ танцювального етюду, дотримується обраного сюжету, не втрачаючи основної думки; проявляє високий рівень акторської майстерності та музично-ритмічних даних

**3,1 – 4,5 балів** - завдання виконано повністю, але допущено незначні неточності у методиці або оформленні; або при належному оформленні завдання виконано не менш ніж на 80%; вступник демонструє достатній рівень техніки виконання танцювального етюду, відтворює художній образ танцювального етюду яскравою виразністю міміки та експресивною насиченістю танцювальних рухів, однак відсутність технічно складних рухів збіднює змістовний та емоційний аспекти танцювального твору; під час показу застосовується якісний музичний супровід та елементи сценічного одягу; вступник проявляє достатні знання законів побудови хореографічної композиції.

**1,6 – 3 балів** - завдання виконано менш ніж на 60%, за умови належного оформлення; або не менш ніж на 80%, якщо допущені незначні помилки під час висвітлення змісту завдання; хореографічний етюд збіднено змістовно та лексично, вступник демонструє середній рівень техніки виконання, але артистичність виконання слабка, у рухах відчувається невпевненість, скутість,

музично-ритмічна незбалансованість; тема та ідея номера розкриті поверхово; жанрові ознаки не виявлені; вступник слабо володіє знаннями законів драматургічної побудови хореографічного твору, існують певні розбіжності між хореографічною та музичною драматургією; лексичний матеріал визначено не чітко, спостерігається суміш різних танцювальних напрямків, що не відповідає творчому задуму і музичному оформленню хореографічного етюд; проявляється відсутність творчого підходу до розкриття теми та ідеї етюдної форми, відсутність послідовної логіки перебудови малюнків танцю.

**0 – 1,5 балів** - завдання виконано менш ніж на 40%, без належного оформлення, зі значними помилками у змісті; вступник демонструє слабку техніку виконання танцювального етюд, відсутність образної установки та акторської майстерності, низький рівень музично-ритмічних даних; тема та ідея номера не розкриті; жанрові ознаки не виявлені; існують певні розбіжності між хореографічною та музичною драматургією; добір лексичного матеріалу не відповідає творчому задуму і музичному оформленню хореографічного етюд; спостерігається відсутність творчої ініціативи та самостійності мислення.

Отже, за 5 тестів відкритого типу вступник може набрати від 0 до 30 балів.

Остаточна конкурсна оцінка (**КО**) за 200-бальною шкалою (від 0 до 200) формується за формулою:

$$\mathbf{КО} = \mathbf{ЗТ} + \mathbf{ВТ},$$

де **ЗТ** – бали за виконання тестів закритого типу (див. таблицю); **ВТ** – бали за виконання тестів відкритого типу (від 86-го до 90-го).

#### 4. Список рекомендованої літератури

1. Ваганова А.Я. Основы классического танца / Агрипина Ваганова. – СПб. : Лань, 2002.
2. Голдрич О. С. Методика роботи з хореографічним колективом / О. С. Голдрич. – Львів : Каменяр, 2002.
3. Голдрич О. Хореографія: Посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю / Олег Голдрич. – Львів : Край, 2003.
4. Звездочкин В.А. Классический танец. / В.А. Звездочкин. – Ростов н/Д.: Феникс, 2003.
5. Касьянова О. Сучасний бальний танець: Метод. рекомендації для студентів другого курсу хореографічної спеціалізації стаціонарної та заочної форм навчання / Олена Касьянова. – К. : КДІК, 1993.
6. Литвиненко В. А. Зразки народної хореографії : Підручник. 2-е вид. / В. А. Литвиненко. – К. : Альтерпрес, 2008.
7. Мартиненко О. В. Методика хореографічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку : [Навчальний посібник] / О. В. Мартиненко. – Донецьк: Юго-Восток, 2009.
8. Мартиненко О.В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навчальний посібник /

- Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – 232 с.
9. Никитин В.Ю. Модерн-джаз-танец / Вадим Никитин. – М.: ГИТИС, 2001.
  10. Цветкова Л. Методика викладання класичного танцю: Піручник / Л. Цветкова. – К.: Альтерпрес, 2005.

*Електронні ресурси*

1. [www.bdpu.org](http://www.bdpu.org) (сайт БДПУ, library)
2. Медіатека ІППОМ БДПУ – 5В 306
3. Медіатека кафедри хореографії – 5-Б-500
4. <http://eknigi.org/kultura/142603-xoreografiya.html>
5. Ваганова А. Я. Основи класичного танцю. – Режим доступу: <http://eknigi.org/raznoe/11199-osnovy-klassicheskogo-tanca.html> – Загол. з екрану.
6. Тарасова Н.И. Школа класического танца. – Режим доступу: <http://rutracker.org/forum/viewtopic.php?t=4444217> – Загол. з екрану.
7. Вирский П. П. Украинские народные танцы. – Режим доступу: [http://www.4tivo.com/kultura\\_iskustvo/20933-p.-p.-virskijj-ukrainskie-narodnye-tancy.html](http://www.4tivo.com/kultura_iskustvo/20933-p.-p.-virskijj-ukrainskie-narodnye-tancy.html) – Загол. з екрану.
8. Воронина И.А. Историко-бытовой танец – Режим доступу: <http://eknigi.org/kultura/150281-istoriko-bytovoj-tanec.html> – Загол. з екрану.
9. Смирнов И.В. Искусство балетмейстера. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/456909/> – Загол. з екрану.